

ZÁKON O CENÁCH

zákon č. 526/1990 Sb., ze dne 27. listopadu 1990

Ve znění:

zák. č. 135/1994 Sb., zák. č. 151/1997 Sb., zák. č. 29/2000 Sb., zák. č. 141/2001 Sb., zák. č. 276/2002 Sb., zák. č. 124/2003 Sb., zák. č. 354/2003 Sb., zák. č. 124/2003 Sb., zák. č. 484/2004 Sb., zák. č. 217/2005 Sb., zák. č. 377/2005 Sb., zák. č. 230/2006 Sb., zák. č. 261/2007 Sb., zák. č. 183/2008 Sb., zák. č. 403/2009 Sb., zák. č. 457/2011 Sb., zák. č. 18/2012 Sb., zák. č. 303/2013 Sb., zák. č. 124/2003 Sb., zák. č. 353/2014 Sb., zák. č. 452/2016 Sb., zák. č. 183/2017 Sb., zák. č. 277/2019 Sb.

Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky se usneslo na tomto zákoně:

ČÁST I

OBECNÁ USTANOVENÍ

§ 1

Předmět úpravy

(1) Zákon se vztahuje na uplatňování, regulaci a kontrolu cen výrobků, výkonů, prací a služeb (dále jen "zboží") pro tuzemský trh, včetně cen zboží z dovozu a cen zboží určeného pro vývoz.

(2) Cena je peněžní částka

- a) sjednaná při nákupu a prodeji zboží podle § 2 až 13 nebo
- b) určená podle zvláštního předpisu¹⁾ k jiným účelům než k prodeji.

(3) Postup podle tohoto zákona platí i pro převody práv a dále též pro převody a přechody vlastnictví k nemovitostem včetně užívacích práv k nemovitostem.

(4) Zákon se nevztahuje na odměny, úhrady, poplatky, náhrady škod a nákladů a úroky, upravené zvláštními předpisy.²⁾

(5) Zákon vymezuje práva a povinnosti právnických a fyzických osob a pravomoc správních orgánů při uplatňování, regulaci a kontrole cen.

(6) Správní orgány příslušné k regulaci cen podle zákona upravujícího působnost orgánů České republiky v oblasti cen (dále jen „cenové orgány“) mohou regulovat ceny podle tohoto zákona

- a) je-li trh ohrožen účinky omezení hospodářské soutěže,
- b) vyžaduje-li to mimořádná tržní situace,
- c) pro účely odvodu spotřební daně z cigaret podle zvláštního právního předpisu^{2a)},
- d) vyžadují-li to předpisy Evropských společenství^{2b)}, nebo

e) vyžaduje-li to veřejný zájem spočívající v udržení vyváženého postavení prodávajícího a kupujícího u zboží zcela nebo zčásti dotovaného z prostředků státního rozpočtu nebo z jiných veřejných rozpočtů.

- ¹⁾ Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku)
- ²⁾ Zákon Slovenské národní rady č. 139/1984 Sb., ve znění zákona Slovenské národní rady č. 192/1990 Sb. Zákon České národní rady č. 146/1984 Sb., ve znění zákona České národní rady č. 201/1990 Sb. Vyhláška federálního ministerstva financí, ministerstva financí, cen a mezd České socialistické republiky a ministerstva financí, cen a mezd Slovenské socialistické republiky č. 231/1988 Sb., o správních poplatcích, ve znění změn a doplňků. Vyhláška Státní banky československé č. 31/1990 Sb., o odměnách za poskytování peněžních služeb. Vyhláška ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky č. 240/1990 Sb., o odměnách advokátů za poskytování právní pomoci. Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci.
- ^{2a)} Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.
- ^{2b)} Například nařízení Komise (ES) č. 657/2008 ze dne 10. července 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o podporu ze Společenství pro poskytování mléka a některých mléčných výrobků ve školách.
- ³⁾ Zákon č. 194/1988 Sb., o působnosti federálních ústředních orgánů státní správy, ve znění zákona č. 297/1990 Sb.
- ⁴⁾ Zákon České národní rady č. 134/1973 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v oblasti cen, ve znění pozdějších předpisů. Zákon Slovenské národní rady č. 135/1973 Sb., o působnosti orgánů Slovenské socialistické republiky v oblasti cen, ve znění pozdějších předpisů.

Přehled výkladu:

- I. Právní rámec
- II. Předmět úpravy zákona o cenách
- III. Definice ceny dle zákona o cenách
- IV. Zákon o cenách v souvislosti s problematikou převodů práv, převodů a přechodů vlastnictví k nemovitostem včetně užívacích práv k nemovitostem
- V. Negativní vymezení ceny ve smyslu zákona o cenách
- VI. Pravomoc a působnost správních orgánů při uplatňování, regulaci a kontrole cen
- VII. Zákonné podmínky pro existenci cenové regulace

Právní rámec

Zákon o cenách byl schválen 27. listopadu 1990 Federálním shromážděním České a Slovenské federativní republiky a nabyl účinnosti 1. ledna 1991. Tento zákon byl tedy přijat relativně krátce po pádu komunistického režimu v rámci ekonomických reforem souvisejících s přechodem od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní. Jedná se o základní veřejnoprávní předpis upravující problematiku cen a cenové regulace.

K zákonu o cenách byla přijata prováděcí vyhláška Ministerstva financí č. 580/1990 Sb. ze dne 22. prosince 1990. Tato vyhláška byla zrušena a nahrazena prováděcí vyhláškou Ministerstva financí č. 450/2009 Sb., která nabyla účinnosti 21. prosince 2009.

Vedle zákona o cenách je pro výkon státní správy na úseku cen a cenové regulace klíčový ještě zákon o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen. Jak již název tohoto zákona napovídá, jedná se o právní předpis, který upravuje působnost jednotlivých ministerstev, jiných správních orgánů, krajů a obcí v oblasti cen.

Vedle výše uvedených právních předpisů je problematika cen a cenové regulace upravena okrajově ještě v některých zvláštních právních předpisech. V této souvislosti lze odkázat např. na § 19a energetického zákona, § 32b odst. 2 a § 39a zákona o veřejném zdravotním pojištění nebo na § 213 zákona o platebním styku.

K odst. 1

Předmět úpravy zákona o cenách

Předmětem úpravy zákona o cenách je uplatňování, regulace a kontrola cen výrobků, výkonů, prací a služeb pro tuzemský trh, včetně cen zboží z dovozu a cen zboží určeného pro vývoz. Pro výrobky, výkony, práce a služby se v zákoně používá souhrnná legislativní zkratka „zboží“.

Zákon o cenách platí pro všechny prodávající a kupující na tuzemském trhu. Tímto zákonem se zakotvil tržní charakter všech cen, vznikajících výlučně na základě dohody prodávajícího a kupujícího. Zároveň se umožnila regulace cen ve státem vymezených případech. Vedle problematiky cenového dohledu (regulace cen) upravuje zákon komplexně i cenovou evidenci, cenové informace, cenovou kontrolu a při zjištění porušení cenových předpisů stanovuje sankce.

Uplatňování ceny se rozumí nabízení, požadování a prodej za určitou cenu na tuzemském trhu. Cenu uplatňuje prodávající.

Regulací cen se dle § 3 odst. 1 zákona o cenách rozumí stanovení cen, mezí, ve kterých mohou být sjednávány, usměrňování výše cen nebo i stanovení postupu při sjednávání, uplatňování a vyúčtování cen nemovitostí, jejich částí a služeb spojených s jejich užíváním cenovými orgány. Jednotlivými způsoby cenové regulace jsou úředně stanovené ceny, věcné usměrňování cen a cenové moratorium.

K odst. 2

Definice ceny dle zákona o cenách

k písm. a)

Zákon o cenách definuje cenu jako peněžní částku sjednanou při nákupu a prodeji zboží podle § 2 až 13 nebo určenou podle zvláštního předpisu k jiným účelům než k prodeji. Vymezení ceny je v zákoně co nejširší a vztahuje se na výrobky, výkony, práce a služby.

Ceny se v zásadě sjednávají na základě dohody prodávajícího a kupujícího. Jedná se o projev principu autonomie vůle a smluvní volnosti. Cenová regulace určitého zboží představuje výjimku z tohoto pravidla. Prodávající i kupující musí v těchto případech respektovat cenu stanovenou na základě platných pravidel cenové regulace, bez ohledu na to, že by se vzájemně dohodli na ceně jiné.

Cena je konkrétní peněžní částka, tj. vždy musí jít o určitou sumu peněz. Cenu dle zákona o cenách není možné vymezit jinak než penězi. Podle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně spotřebitele se při konečném účtování prodáváných výrobků a poskytovaných služeb v hotovosti celková částka zaokrouhluje vždy k nejbližší platné nominální hodnotě zákonných peněz v oběhu.

k písm. b)

Ustanovení § 1 odst. 2 písm. b) zákona o cenách odkazuje na zvláštní právní předpis, kterým je zákon o oceňování majetku. Tento zákon upravuje způsoby oceňování majetku a služeb pro účely stanovené jinými předpisy, mimo oblast cen sjednávaných mezi prodávajícím

a kupujícím, kterou upravuje zákon o cenách. Podle zákona o oceňování majetku se určují ceny v ostatních případech, kdy se cena majetku stanovuje pro jiné účely než pro prodej. Zákon o oceňování majetku proto nastavuje obecná kritéria a zásady týkající se oceňování.

Obecně se vychází při oceňování majetku z obvyklé ceny, definované v ustanovení § 2 zákona o oceňování majetku. Obvyklou cenou se podle tohoto ustanovení oceňuje majetek a služby, pokud zákon nestanoví jiný způsob oceňování. Obvyklá cena se stále více uplatňuje i u nemovitých věcí, především v případech, kdy se na ni jiný právní předpis odkazuje, ale rovněž i v rámci soudních řízení. Cena obvyklá se podle zákona o oceňování majetku určuje porovnáním realizovaných (sjednaných) cen srovnatelných nemovitých věcí.

Zákonem č. 237/2020 Sb. bylo s účinností od 1. ledna 2021 do zákona o oceňování majetku zavedeno ocenění tržní hodnotou. Novela reaguje na případy, kdy pro určení obvyklé ceny nelze, vzhledem k jedinečnosti předmětu ocenění, zjistit kupní ceny srovnatelných věcí. Tržní hodnota (Market Value) je odhadovaná částka, za kterou lze konkrétní majetek s největší pravděpodobností směnít k datu ocenění na volném trhu mezi ochotným kupujícím a ochotným prodávajícím při obchodním styku po náležitém marketingu, kdy každá ze stran jednala informovaně, obezřetně a bez nátlaku, tedy obeznameně s předmětem převodu, s jeho hodnotou a podmínkami trhu. Směnou je v tomto případě, kromě koupě a prodeje, myšlena i směna majetku, náhrada majetku či úhrada za poskytnutou službu v obchodním styku. K obchodnímu styku mezi stranami může přitom dojít pouze při dodržení principu tržního odstupu, jímž se rozumí, že účastníky směny nejsou zejména osoby spřízněné a na sobě ekonomicky závislé.

Cena zjištěná slouží pro určení ceny majetku v těch případech, kdy je potřeba určit cenu jinou než cenu obvyklou, resp. tržní hodnotu nebo cenu mimořádnou, a v případech, kdy plnění bylo poskytnuto bezúplatně. Zákon o oceňování majetku dále nastavuje obecná kritéria a zásady pro ocenění cenou zjištěnou.

Ocenění stavebních pozemků vychází prioritně z cenových map stavebních pozemků obcí ze sjednaných cen, popřípadě z porovnání sjednaných cen obdobných pozemků, u zemědělských pozemků z předpokládaných výnosů, u lesních pozemků z výnosového a porovnávacího způsobu podle plošně převládajících souborů lesních typů. U nemovitých věcí, které jsou stavbami, se při oceňování uplatňuje nákladový způsob, kombinace nákladového a výnosového způsobu a porovnávací způsob. Porosty lesní se oceňují nákladovým a výnosovým způsobem. Ovocné dřeviny, rychle rostoucí dřeviny, vinná a chmelová réva se oceňují výnosovým způsobem a okrasné dřeviny nákladovým způsobem.

Oceňování některých majetkových práv vychází ze sjednané nebo výnosovým způsobem zjištěné ceny, u cenných papírů z kurzové nebo jmenovité hodnoty, u účastí v družstvech a podílů ve společnostech a sdruženích z podílu na čistém obchodním jmění v účetní hodnotě.

K odst. 3

Zákon o cenách v souvislosti s problematikou převodů práv, převodů a přechodů vlastnictví k nemovitostem včetně užívacích práv k nemovitostem

Dle zákona o cenách se s ohledem na § 1 odst. 3 postupuje i v případech převodů práv a dále též v případech převodů a přechodů vlastnictví k nemovitostem včetně užívacích práv k nemovitostem, což je nutné zdůraznit zejména v souvislosti s problematikou sjednávání ceny a případného zneužití výhodnějšího hospodářského postavení dle § 2 zákona (srov. NSS 6 A 45/2000-77).

Je však nutné důsledně rozlišovat, kdy se ve výše uvedených případech postupuje dle zákona o cenách a kdy je nutné postupovat podle zákona o oceňování majetku. Zákon o oceňování majetku upravuje způsoby oceňování věcí, práv a jiných majetkových hodnot a služeb pro účely stanovené zvláštními předpisy. Odkazují-li tyto předpisy na nový nebo zvláštní předpis pro ocenění majetku nebo služby k jinému účelu než pro prodej, rozumí se tímto předpisem zákon o oceňování majetku. Tento zákon platí i pro účely stanovené zvláštními předpisy uvedenými v části čtvrté až deváté tohoto zákona a dále tehdy, stanoví-li tak příslušný orgán v rámci svého oprávnění nebo dohodnou-li se tak strany. Zákon o oceňování majetku v § 1 odst. 2 výslovně konstatuje, že se nevztahuje na sjednávání cen. V těchto případech se uplatní právě zákon o cenách.

K odst. 4

Negativní vymezení ceny ve smyslu zákona o cenách

Toto ustanovení představuje negativní vymezení ceny ve smyslu zákona o cenách. Zákon o cenách zde pro vyloučení jakýchkoliv pochybností výslovně stanovuje, že se nevztahuje na odměny, úhrady, poplatky, náhrady škod a nákladů a úroky, které jsou upravené zvláštními právními předpisy. Těchto zvláštních právních předpisů je velké množství a není tedy možné zde předložit jejich úplný výčet. Pro ilustraci můžeme uvést, že se zákon o cenách nevztahuje např. na:

- odměny advokátů dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb.,
- odměny notářů dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb.,
- odměny soudních exekutorů dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb.,
- odměny likvidátorů, nucených správců a insolvenčních správců dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 474/2013 Sb.,
- správní poplatky dle zákona o správních poplatcích,
- soudní poplatky dle zákona o soudních poplatcích,
- poplatky dle zákona o místních poplatcích.

K odst. 5 a 6

Pravomoc a působnost správních orgánů na úseku cen

Zákon o cenách vymezuje práva a povinnosti prodávajících a kupujících. Většina povinností stanovená zákonem o cenách se vztahuje pouze na prodávající. Porušení těchto povinností je sankcionováno jako přestupek. Většině těchto povinností pak zrcadlově odpovídají práva kupujících. Ze zákona o cenách však vyplývají některé povinnosti i pro kupující. Ti musí stejně jako prodávající respektovat při nákupu úředně stanovené ceny nebo např. nesmí zneužít svého výhodnějšího hospodářského postavení k tomu, aby získali nepřiměřený majetkový prospěch na úkor prodávajícího.

Vedle práv a povinností prodávajících a kupujících zákon o cenách upravuje též pravomoc správních orgánů při uplatňování, regulaci a kontrole cen. Zákon o cenách v obecné rovině zakotvuje pravomoc příslušných správních orgánů vydávat cenová rozhodnutí jakožto klíčový nástroj cenové regulace, pravomoc vydávat rozhodnutí jakožto individuální správní akty (o přestupcích), pravomoc k výkonu těchto rozhodnutí a pravomoc provádět úkony správního dozoru (cenová kontrola).

Pravomoc a působnost jednotlivých správních orgánů na úseku cen je pak podrobněji upravena v zákoně o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen.

Pro správní orgány, které jsou dle výše uvedeného zákona příslušné k regulaci cen, zavádí zákon o cenách legislativní zkratku „cenové orgány“. Jednotlivými cenovými orgány dle zákona o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen v současné době jsou:

Ministerstvo zdravotnictví, které reguluje ceny u zdravotních výkonů, léčivých přípravků, potravin pro zvláštní lékařské účely, stomatologických výrobků a zdravotnických prostředků. Cenová rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví se označují jako cenové předpisy.

Státní úřad pro kontrolu léčiv, jenž vydává rozhodnutí o stanovení maximálních cen léčivých přípravků a potravin pro zvláštní lékařské účely.

Celní úřad pro Středočeský kraj, který reguluje formou pevných cen ceny cigaret pro účely odvodu spotřební daně.

Energetický regulační úřad, jenž v souladu s energetickým zákonem vykonává působnost jako cenový regulátor v oblasti energetiky.

Český telekomunikační úřad, který vykonává působnost při regulaci cen poštovních služeb a cen za přístup k poštovní infrastruktuře. Na základě zákona o elektronických komunikacích pak Český telekomunikační úřad vykonává působnost rovněž při regulaci cen v oblasti elektronických komunikací. V současné době však Český telekomunikační úřad žádná cenová rozhodnutí nevydává.

Ministerstvo dopravy, jež může cenovým rozhodnutím stanovit ceny a podmínky jejich uplatnění (tarify) v mezinárodní dopravě. Ministerstvo dopravy tuto svoji pravomoc nevyužívá.

Ministerstvo financí, jež jakožto ústřední správní orgán na úseku cen (§ 4 odst. 1 kompetenčního zákona) může cenově regulovat zboží v případech nespádajících do působnosti žádného z výše uvedených cenových orgánů. Ministerstvo financí vedle toho stanoví seznam zboží, které mohou za splnění podmínek dle § 1 odst. 6 zákona o cenách cenově regulovat jednotlivé obce a kraje. Cenová rozhodnutí Ministerstva financí se z historických důvodů označují jako výměr Ministerstva financí.

Obce a kraje v rozsahu a za podmínek stanovených v příslušném cenovém rozhodnutí Ministerstva financí.

Zákonné předpoklady pro regulaci ceny určitého zboží

Nezbytným předpokladem pro to, aby určité zboží mohlo být ze strany příslušných cenových orgánů cenově regulováno, je splnění alespoň jedné z následujících podmínek, které jsou stanoveny v § 1 odst. 6 zákona o cenách.

a) Ohrožení trhu účinky omezení hospodářské soutěže

Hospodářská soutěž je vzájemným soupeřením jednotlivých podniků na trhu o zákazníka. Prostředky tohoto soupeření jsou různé. Jedná se zejména o cenu a kvalitu zboží a služeb, které jsou zákazníkovi nabízeny.

Příslušný trh představuje prostorový a časový souběh nabídky a poptávky takového zboží a služeb, které jsou pro uspokojení určitých potřeb z funkčního hlediska zastupitelné či zaměnitelné. Jedná se o trh, na němž se kontrolované zboží pravidelně prodává spolu se všemi druhy zboží, které ho mohou zastoupit v jeho základních užitných vlastnostech z hlediska kupujícího. Při zjišťování zaměnitelnosti zboží se zohledňují jeho vlastnosti a zamýšlený způsob použití ve vztahu k ceně.

Příslušný trh je vždy nutno zkoumat z těchto tří hledisek:

a) věcného,

- b) územního,
- c) časového.

Pro posuzování věcného hlediska příslušného trhu je rozhodující zastupitelnost zboží. Je posuzována z hlediska funkčního užití zboží (určující je hledisko kupujícího, který zastupitelnost posuzuje podle vlastností zboží významných k uspokojení jeho potřeby). Věcně příslušný trh zahrnuje výrobky a služby, které kupující pokládá z hlediska jejich vlastností za shodné, zaměnitelné nebo nahraditelné. Výrobky musí být zkoumány z toho hlediska, k jakému účelu slouží, jakou konkrétní potřebu uspokojují a zda jsou z tohoto hlediska pro kupující rovnocenně použitelné. Může dojít i k situaci, že stejný výrobek používaný pro různé účely patří do různých trhů (např. lín pro potravinářské účely a pro využití ve zdravotnictví). Na druhé straně mohou existovat výrobky sloužící ke stejnému účelu, ale lišící se tak, že se jedná o výrobky dvou odlišných příslušných trhů (např. spotřebiče na různá paliva). Vždy je rozhodující, zda jsou výrobky rozlišitelné v očích kupujícího. Druhy zboží, kterými je možno bez problémů nahradit jiné zboží, jsou součástí téhož příslušného trhu. Aby bylo možno učinit závěr, že trh určitého zboží je dostatečně odlišný od trhu s jiným zbožím, musí se jednotlivé druhy zboží na každém z trhů odlišovat takovými specifickými rysy, které je činí omezeně zaměnitelnými s jinými druhy zboží.

Územní hledisko příslušného trhu lze vymezit tak, že územně příslušný trh zahrnuje oblast, v níž jsou u sledovaného druhu zboží dostatečně homogenní soutěžní podmínky a která se tak zřetelně odlišuje od jiných oblastí. Trh se z tohoto hlediska posuzuje s ohledem na dostupnost věcně vymezeného zboží z pohledu teritoriální dosažitelnosti kupujícímu. Zkoumá se přitom geografický rozměr oblasti, ve které je dané zboží běžnému kupujícímu při obvyklých nákupních zvyklostech dostupné. Pro hodnocení územně příslušného trhu nehrají roli příležitostné nebo ojedinělé dodávky, i když případně mohou daný trh rozkolísat. V této souvislosti je možno rozlišovat trh český, regionální či lokální. Lokálním nebo regionálním trhem může být teritorium různého územního rozsahu. Jedním z rozhodujících faktorů pro vymezení trhu z hlediska územního je však vždy akční rádius kupujících nebo prodávajících. Akční rádius prodávajících je ovlivněn kupř. podílem dopravních nákladů k alternativním kupujícím, dopravními možnostmi, sociální strukturou atd. Např. trh s pečivem či čerstvými mléčnými výrobky je z hlediska územního užší než trh s osobními automobily.

Časové hledisko příslušného trhu je dáno obdobím, během kterého se příslušné věcně a územně vymezené zboží uplatňuje na trhu.

Je potřeba tedy prozkoumat vztah nabídky a poptávky takto vymezeného zboží i se zřetelem k určitému časovému období. Znamená to, že příslušný trh daného zboží se musí porovnávat z časového hlediska za stejně definovaná období. Trh se může v čase věcně i z hlediska geografického proměňovat. Obdobné zboží může být uplatňováno na územně a věcně stejně vymezeném trhu v jiném časovém úseku. Časové hledisko může být např. důležité u zboží, které má výkyvy v dodávkách, rozdíly spotřeby v čase (sezónní zboží, vyšší prodeje v určitém období roku), kdy se musí zohlednit trh i s přihlédnutím k tomuto faktoru. U zboží v permanentní nabídce se pak zkoumá zpravidla časové hledisko věcně a územně vymezeného zboží v délce kalendářního roku nebo hospodářského roku.

Žádný právní předpis nevymezuje a nedefinuje pojem „ohrožení trhu účinky omezení hospodářské soutěže“. Na konkrétní trh daného zboží může působit velká škála nejrůznějších vlivů, které nelze v řadě případů předjímat, a proto by nebylo účelné takovou definici vytvářet a zakotvovat ji do určitého předpisu.

Cenové regulační orgány jsou proto povinny při zařazování jednotlivých druhů zboží do seznamu zboží s regulovanými cenami posuzovat a hodnotit v jednotlivých konkrétních případech, zda je skutečně daný obor poznamenán účinky omezení hospodářské soutěže. V rámci toho je nutné podrobně analyzovat tržní situaci v oboru, zejména míru konkurenčního prostředí a celkové soutěžní klima, hospodářské postavení subjektů působících na daném trhu i případné možné tendence a faktory, které by mohly vést k omezení soutěže. Teprve tehdy, prokáže-li tato analýza ohrožení trhu omezením hospodářské soutěže, je možné zařadit příslušné zboží do seznamu zboží s regulovanými cenami.

Ohrožení trhu účinky omezení hospodářské soutěže je v praxi nejčastějším důvodem pro cenovou regulaci určitého zboží. Typicky je cenová regulace na místě v případě přirozeného monopolu, kdy zákazník nemá při koupi určitého zboží možnost výběru, kdo mu toto zboží dodá. V těchto případech prodávající není vystaven cenové soutěži. Jedná se např. o cenovou regulaci pitné a odpadní vody, tepla a cen za distribuci elektřiny a plynu.

Ohrožení trhu účinky omezení hospodářské soutěže však může nastat i za situace, kdy sice existuje na relevantním trhu více prodávajících, avšak jejich množství je z různých důvodů omezené (např. v důsledku specializovanosti určitého oboru, či administrativních překážek spojených s podnikáním v tomto oboru), v důsledku čehož nejsou vzájemně vystaveni podstatné cenové soutěži. Zde lze jako příklad jmenovat např. cenovou regulaci taxislužby, osobní železniční vnitrostátní dopravy, veřejné linkové osobní vnitrostátní pravidelné silniční dopravy, či cenovou regulaci služeb krematorií. V některých případech je cenová regulace platná celorepublikově (např. osobní železniční vnitrostátní doprava), v jiných případech je cenová regulace platná pouze lokálně (na území obce nebo kraje), a to podle toho, zda je na území příslušné územní jednotky trh s předmětným zbožím omezen účinky hospodářské soutěže či nikoliv (např. cenová regulace taxislužby nebo služeb krematorií), což je na posouzení příslušného cenového regulátora (obec, kraj).

b) Vyžaduje-li to mimořádná tržní situace

Mimořádná situace na trhu vzniká např. v důsledku extrémního vývoje cen na zahraničních trzích s přímým dopadem na tuzemský trh (např. ropa), povodní velkého rozsahu, epidemie apod.

Jako příklad, kdy bylo určité zboží cenově regulováno z důvodu mimořádné tržní situace, lze uvést cenovou regulaci respirátorů typu FFP3 maximální cenou v době pandemie viru Covid-19. Ministerstvo financí u tohoto druhu zboží využilo nástrojů cenové regulace zejména z důvodu jejich okamžitého nedostatku na trhu a několikanásobně navýšené ceny při jejich mimořádné zvýšené potřebě pro poskytovatele zdravotních služeb, sociálních služeb, osoby distribuující uvedené osobní ochranné prostředky, jakož i pro stát a jeho organizační složky.

c) Pro účely odvodu spotřební daně z cigaret podle zvláštního právního předpisu

Zákon o spotřebních daních v souvislosti se spotřební daní z tabákových výrobků v § 102 odst. 1 konstatuje, že základem daně pro procentní část daně u cigaret je cena pro konečného spotřebitele. Dle § 103 odst. 1 se cenou pro konečného spotřebitele rozumí cena, která je stanovena cenovým rozhodnutím podle zákona o cenách.

d) Vyžadují-li to předpisy Evropských společenství

Příkladem cenové regulace, kterou vyžadují právní předpisy Evropských společenství, je např. cenová regulace užití železniční infrastruktury celostátních a regionálních drah a veřejně přístupných vleček. Jedná se zejména o směrnici Evropského Parlamentu a Rady